

Na idusidusi me baleta na misila

E vakaeevei sara na bibi ni misila?

E rawa ni laki curu sara ki valenibula e dua e tauvi misila, baleta ni rawa ni vakavuna e so na mate bibi sara (me vaka na niuonia kei na vuce ni mona); ka na rawa ni yaco sara na mate e na so na gauna. E rerevaki sara ke tauvi ira na [marama tiko bibi kevaka e sega ni tu e yagodra na kena i sasabai, ira na gone lalai](#), kei [ira e malumalumu na i sasabai ni mate e tu e yagodra](#).

Na cava soti na ivakatakilakila ni misila?

Era ivakatakilakila ni misila **na katakata sivia ni yago, na savu ni ucu, na vu, na vutu kei na wadamudamu ni yaloka ni mata**. Ni oti e vica na siga, **ena tutubu na mata kei na domo, ka na dewa sara ki na yago taucoko**. Ni sa tauvi iko na misila, ko rawa ni vakadewa sara vei ira na tani *ni bera* ni ko qai vakila na mate se laurai vei iko na kena ivakatakilakila.

Au na biu vanua tiko meu lako ki vanua tani, na gauna cava e dodonu meu cula kina e na icula ni tatarovi?

Kevaka ko na lako tiko ki vanua tani, yalovinaka laki cula rawa e na icula ni tatarovi, ni vo e 2 na macawa ni bera ni o biubiu e Niusiladi. E gadrevi ena so na vanua, me tiko rawa na ivakadinadina ni cula oti ena icula ni tatarovi ni bera ni vakatarai mo curu yani kina. Yalovinaka, raica taumada na vanua e tabaki kina e na komipiuta (website), na [Safetravel](#) na veika era dui gadreva na veivanua.

Na cava e dodonu meu cakava kevaka au nanuma ni sa tauvi au, se dua na lewe ni noqu vuvale, na misila?

Kevaka ko nanuma ni sa tauvi iko na misila, e dodonu mo lai raica e dua na vuniwai. Ia **mo qiri e liu** ni bera ni ko lako, mo vakaraitaka ni o rairai tauvi misila. Ni ko sa yaco i valenibula se valeniwai, kua ni sobu, mo qiri (se tala e dua e lako vata tiko kei iko) qai vakairaitaka ni o sa yaco. Qori ena tarova na kena vakadewai na manumanu ni mate e na vanua ni wawa. E rawa tale ga ni ko qiri ka taro ivakasala ki na tabana **na Healthline ena 0800611 116, e sega ni saumi na qiri qori**. Eratou vei qaravi ena veisiga taucoko kei na bogi, ka ra tiko kina ko ira na dau vakadewa vosa.

Na cava meu cakava meu taqomaki au kina kei ratou na noqu vuvale mai na misila?

Yalovinaka, raica na ivakamacala lekaleka ena itekivu ni ivolatukutuku ni veika bibi me caka e na veicula ni MMR.

Na itataqomaki daumaka duadua me tarova na misila, sa i koya na cula e na icula ka yacana na [\(MMR\) vaccine](#) me tarova na misila, na mo, kei na misila ni Jamani (rubella). Era taqomaki mai na mate oqo e 95 na pasede vei ira era cula vakadua e na MMR, ka ra taqomaki e 99 na pasede vei ira era cula kina vakarua. E kena ivakarau e Niu Siladi, me ra cula ena MMR na gone mai na vula 15 ki na yabaki 4. Ia, e na kena veitauvi tiko oqo e Okaladi na misila, era sa cula tiko na gone ena MMR mai na loma ni vula 6 ki na vula 11, ka qai tomani ni ra sa vula 12 kei na yabaki 4 me vaka na kena i vakarau. E sega ni saumi na i cula ni MMR ena loma ni vula 12 ki na yabaki 50. Kevaka ko a sucu ni oti na imatai ni Janueri, 1969 (e Niusiladi se mai vanua tani), ko sa na rairai tauvi misila oti, ka sa na tu e yagomu na kena itataqomaki.

E rawa ni taura e rua na macawa mai na gauna ko cula kina, me qai taucoko sara na taqomaki ni yagomu mai na misila.

Na cava ena yaco ke sa tauvi au na misila?

Kevaka sa tauvi iko na misila, tiko ga e vale (kua ni veimaliwai kei na so tale) me yacova ni sa oti e 5 na siga mai na gauna e basika kina na buroro e yagomu. E kena ibalebale oqo ni ko na rawa ni bula vinaka tale, ka na sega tale ga ni rawa ni ko vakadewa na misila vei ira na tani. **E rawa ni ko vakadewa na misila vei ira na tani e na loma ni 5 na siga ni bera ni basika na buroro e yagomu, kei na 5 na siga ni sa basika oti na buroro**.

Na idusidusi me baleta na misila

Au sega ni kila kevaka au sa cula oti ena itatarovi ni misila. Na cava meu cakava?

Laki tukuna vua na nomu vuniwai, ni na rawa ni tiko na kena macala e na i tukutuku maroroi ni veika me baleta na nomu bula, me vaka na itukutuku ena nomu Plunket se Well Child/Tamariki Ora. Kevaka ko sega ni kunea rawa e dua na ivolatukutuku ni nomu bula, sa dodonu ga mo cula. Kevaka ko a sucu ni bera na imatai ni Janueri 1969, e rawa ni a sa tauvi iko oti na misila ka sa tu e yagomu na kena I tataqomaki.

Na cava me'u cakava kevaka au se qai cula oti ga vakadua mai na rua na i cula ni MMR?

Era taqomaki e lewe 95 na pasede vei ira era cula vakadua ena MMR, ka 99 na pasede vei ira era cula vakarua. Ko ira era sucu e na tadrua ni 1990 kei na 2005, e se bera ni taucoko sara na nodra taqomaki mai na misila, na mo kei na misila ni Jamani (rubella). Kevaka e sega ni matata vinaka na icula ko sa cula oti kina, raica e na ivolatukutuku ni Well Child/Tamariki Ora se na ivolatukutuku na Plunket Book, se veitaratara kei na nomu vuniwai. Kevaka ko sega ni kunea rawa e dua na kena ivolatukutuku, sa dodonu ga mo cula.

Yalovinaka, raica na ivakamacala lekaleka ena itekivu ni ivolatukutuku ni veika bibi me caka e na veicula ni MMR.

Kevaka au sa veitaratara oti kei na dua e tauvi misila tiko, na cava na dede ni gauna meu qai kila kina ni sa tauvi au na misila?

E dau taura e 10 ki na 14 na siga me qai laurai na ivakatakilakila ni misila vei koya e sa dewava. [Kevaka ko sa toka volekata e dua e tauva tiko na misila](#), ia ko sega ni kila ke sa tu e yagomu na kena i sasabai, qara i vakasala vakavuniwai e na gauna totolo duadua, ka kua ni veimaliwai kei ira tale eso. Cakacakataka na balavu ni gauna mo tawasei iko tiko kina mai vei ira na tani ena vanua e tabaki kina ena komipiuta, ena [calculator e tiko ena website ni ARPHS](#).

Au tiko bibi tiko. E rawa ni yacovi au e dua na leqa?

Era lewe levu sara na marama tiko bibi, sa tu na isasabai ni misila e yagodra. Ia ko ira na marama e sega ni tu e yagodra na i sasabai oqori ka qai tauvi ira na misila, e rawa ni vakavuna na nodra vakalutu, taratara dole, ka lailai na kedra bibi na gone ni ra sa sucu. Ke gadrevi e so tale na ivakamacala, raica na kena itukutuku e na [Measles and pregnancy Q and As](#) (Taro kei na iSaunitaro ni Misila vei ira na Bukete).

E vei na vanua e rawa niu taro ivakasala kina, se kunea kina e so tale na ivakamacala me baleta na misila?

Drau veitalanoa kei na nomu vuniwai, se qirita na Healthline ena naba 0800 611 116, e sega ni saumi na qiri qori.

E rawa tale ga ni ko raica ena vanua e tabaki kina e na komipiuta:

- Na *website* ni Ministry of Health – www.health.govt.nz
- Na *website* ni Auckland Regional Public Health Service – www.arphs.health.nz
- Na *website* ni Immunisation Advisory Centre – www.immune.org.nz
(se talevoni sega ni saumi e na 0800 466 863)

Vakavoutaki ena 5 Tiseba 2019